

Účelová komunikace

Byla-li cesta od nepaměti veřejně užívána z naléhavé komunikační potřeby, jde o účelovou komunikaci. Účelová komunikace může vést přes pozemek v soukromém vlastnictví; nejde-li o pozemní komunikaci v uzavřeném prostoru nebo objektu, který slouží potřebě vlastníka nebo provozovatele uzavřeného prostoru nebo objektu, je účelová komunikace veřejně přístupná a uplatní-li vlastník pozemku proti osobě užívající tuto komunikaci negatorní vlastnickou žalobu, může se žalovaný úspěšně bránit námitkou, že žalobcův pozemek užívá jako cestu z titulu práva obecného užívání účelové komunikace.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 2191/2002, ze dne 7.10.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce J. H., zastoupeného advokátem, proti žalovaným: 1) O. H., zastoupenému advokátkou, a 2) obci V., zastoupené advokátem, o zdržení se zásahu do vlastnického práva k pozemkům, vedené u Okresního soudu ve Zlíně pod sp. zn. 9 C 250/96, o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 9. srpna 2001, č. j. 13 Co 670/99-75, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 9. srpna 2001, č. j. 13 Co 670/99-75, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby žalovanému 1) byla uložena povinnost zdržet se vstupu a vjezdu na pozemek p.č. 642/8 v katastrálním území V., v obci V., a aby žalovanému 2) byla uložena povinnost zdržet se budování místní komunikace, zasahující do parcel č. 642/8 a č. 642/3 tamtéž. Uvedl, že je vlastníkem předmětných pozemků. Žalovaný 1) do jeho vlastnického práva neoprávněně zasahuje tím, že část žalobcova pozemku užívá jako cestu, žalovaný 2) začal budovat místní komunikaci vedoucí přes shora uvedené pozemky. Proto se žalobce domáhal ochrany vlastnickou žalobou podle § 126 odst. 1 občanského zákoníku č. [40/1964](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“).

Žalovaní navrhovali zamítnutí žaloby. Žalovaný 1) opíral svou obranu o tvrzení, že cesta přes parcelu žalobce „vždy vedla“ a že ji užívali i jiní občané obce. Také žalovaný 2) uváděl, že tato cesta je užívána „od nepaměti“. Přesto na sporných pozemcích žádnou komunikaci nebuduje a prozatím budovat nechce, neboť není dosud vlastníkem sporných částí pozemku a vlastník (žalobce) s rekonstrukcí cesty nesouhlasí.

Okresní soud ve Zlíně (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 10. června 1998, č. j. 9 C 250/96-49, žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně vyšel ze skutkového zjištění, že přes pozemky žalobce vede cesta, kterou užívají občané od nepaměti, a vlastníci pozemků v minulosti užívání této cesty nebránili; teprve v roce 1986 byl zahájen soudní spor, který však skončil tím, že právní předchůdce žalobce vzal návrh zpět. Žalovaný (resp. jeho právní předchůdci) byl až do roku 1983 spoluvlastníkem sporných pozemků. Již před účinností platného ObčZ bylo tedy vydrženo věcné právo cesty přes pozemky žalobce. Toto právo nebylo zřízeno ve prospěch konkrétní osoby, a proto nelze zakázat žalovanému 1), aby cestu užíval. Zamítnutí žaloby proti žalovanému 2) odůvodnil soud prvního stupně tím, že nebylo prokázáno, že by do vlastnického práva žalobce nějak zasahoval; pokud je jeho úkolem i udržování komunikací v obci, není udržování cesty (zde soud prvního stupně zřejmě mínil „cesty vedoucí po pozemku žalobce“) neoprávněným zásahem.

Na základě odvolání žalobce pak ve věci rozhodoval Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“), který rozsudkem ze dne 9. srpna 2001, č.j. 13 Co 670/99-75, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě vyhověl, a rozhodl o nákladech řízení. Odvolací soud konstatoval, že žalovaný nemohl věcné právo cesty nabýt vydržením, neboť až do roku 1983 měl, stejně jako jeho právní předchůdci, právo užívat cestu jako spoluvlastník pozemku (a tedy nebyl držitelem práva odpovídajícího věcnému břemeni k vlastní věci). Skutečnost, že pozemek jako cestu užívají i jiní občané, je nevýznamná, neboť podmínky pro vydržení práva je třeba posuzovat pro každou osobu samostatně a účinky vydržení se týkají vždy jen konkrétního držitele. Proto pokud žalovaný užívá žalobcův pozemek proti jeho vůli, neoprávněně zasahuje do jeho vlastnického práva. Žalovaný 2) pak ještě před zahájením řízení provedl konkrétní práce na zamýšlené cestě a byla provedena „nejméně příprava podloží v takové šíři, již bylo zasaženo do pozemků žalobce“; v dalším období žalovaný 2) nic neučinil k odstranění tohoto stavu. Naopak se snažil dosáhnout souhlasu žalobce s pokračováním prací na komunikaci, ač si byl vědom nedořešených vlastnických vztahů. Tak došlo k zásahu do vlastnictví žalobce, který trvá doposud, a proto je jeho žaloba po právu.

Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalovaný 1) dovolání. Pokud jde o dovolací důvody, odkazuje na § 241 odst. 3 písm. c) a d) občanského soudního řádu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „OSŘ“) s tím, že rozhodnutí odvolacího soudu „vychází z nesprávných skutkových zjištění“ a spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Namítá, že žalobce neprokázal, že by dovolatel neoprávněně zasahoval do jeho vlastnického práva, vstupuje-li nebo vjíždí-li na dotčený pozemek, neboť tak činí „od nepaměti“. Pozemek užívají kromě něho i jiní záhumenkáři a pasekáři, neboť jde o jediný možný přístup k jejich pozemkům. Připomíná ústní dohodu z roku 1983, že „cesta bude společná“. Za správný pokládá názor soudu prvního stupně, že došlo k vydržení práva cesty přes dotčený pozemek i přes skutečnost, že nedošlo k jeho zaknihování. Toto věcné břemeno trvá do současnosti. Právní názor odvolacího soudu nepokládá za správný. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, a to proti výrokům pod body II. a III., podává i žalovaná 2) a rovněž uplatňuje dovolací důvody uvedené v § 241 odst. 3 písm. c) a d) OSŘ. Především namítá, že žalobce neprokázal naléhavý právní zájem na podání zápůrčí žaloby. Připomíná, že odvolací soud sice konstatoval, že žalovaní svým jednáním zasáhli do vlastnických práv žalobce, ale nezabýval se tím, zda tento zásah trvá nebo nadále hrozí. Z provedených důkazů nevyplývá, že by dovolatelka žalobcovo vlastnické právo ohrozila nebo do něho neoprávněně zasáhla, a do budoucna taková obava nehrozí. Připomíná zápis technické komise z října 1994 ohledně prací na cestě, které by případně pokračovaly až po vykoupení příslušných pozemků. Poukazuje na skutkové okolnosti, konstatované soudem prvního stupně, týkající se úprav cesty a jejího užívání, resp. její zamýšlené rekonstrukce. K té ale nedochází, protože obec není vlastnící pozemku a jeho vlastník s budováním cesty po dotčeném pozemku nesouhlasí. Dovolatelka dále připomíná rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2162/99 a odkazuje na něj. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce se k dovoláním žalovaných nevyjádřil.

Nejvyšší soud v řízení o dovolání postupoval podle procesních předpisů, platných k 31. 12. 2000 (část dvanáctá, hlava první, bod 17 zák. č. 30/2000 Sb., tedy podle OSŘ ve znění před novelou, provedenou tímto zákonem) a po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) OSŘ, že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241 odst. 3 písm. d) OSŘ a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 odst. 1 OSŘ), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání jsou důvodná.

Nesprávným právním posouzením se rozumí omyl soudu při aplikaci právních předpisů na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis,

než který měl správně použít, nebo soud aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil.

V občanském soudním řízení se uplatňuje zásada „iura novit curia“. Účastníci nejsou povinni uplatněné nároky ani obranu proti nim právně kvalifikovat, neboť právní kvalifikace je věcí soudu. Musí však vždy uvést rozhodné skutečnosti, které umožní soudu, aby nárok žalobce, případně obranu žalovaného, právně kvalifikoval. Soud pak zkoumá, zda tvrzené skutečnosti lze podřadit pod hypotézu některé právní normy tak, aby z dispozice této právní normy bylo možno dovodit plnění (případně určení), požadované v žalobním petitu, případně skutečnosti zabraňující žalobě vyhovět. V případě, že účastník vyličí rozhodné skutečnosti, o které opírá tvrzený nárok anebo obranu proti uplatněnému nároku, avšak na tyto skutečnosti váže nesprávné právní následky, není soud právním názorem účastníka vázán a je povinen posoudit věc podle těch právních norem, které na tvrzený a zjištěný skutkový stav dopadají.

V dané věci žalovaní od počátku opírali obranu proti uplatněnému nároku na ochranu vlastnického práva k pozemku, který je užíván jako cesta, o tvrzení, že tento pozemek slouží jako cesta i dalším občanům obce a je jako cesta užíván „od nepaměti“. Soud prvního stupně na základě provedeného dokazování dospěl k závěru, že jde o tvrzení pravdivé; věc pak právně kvalifikoval tak, že již v minulosti „došlo k vydržení“ práva cesty, které však nebylo zřízeno ve prospěch „konkrétní osoby“, a proto svědčí i žalovanému 1). Odvolací soud však správně uvedl, že vydržet věcné právo (v současnosti právo odpovídající věcnému břemeni) cesty je možné jen pro konkrétní osoby, které byly oprávněnými držiteli tohoto práva, nikoliv pro osoby blíže neurčené. To vyplývá jak z povahy věci, tak i z § 151n odst. 1 ObčZ v platném znění, podle kterého jsou práva odpovídající věcným břemenům spojena buď s vlastnictvím určité nemovitosti, nebo patří určité osobě; prakticky stejné ustanovení měl i občanský zákoník č. 141/1950 Sb. (§ 167) a tato zásada se uplatňovala i v obecném občanském zákoníku z roku 1811 (srov. § 472 a násl.). Až potud je právní názor odvolacího soudu správný.

Ve stále použitelném rozhodnutí ze dne 1. února 1938, sp. zn. Rv 421/37, publikovaném nyní v ASPI pod č. 8514 (JUD), uvedl Nejvyšší soud, že z toho, že se po určitém pozemku kdokoli prochází, nelze vyvozovat výkon služebnosti pro obec, nýbrž jen výkon obecného (veřejného) užívání. I když bylo v řízení zjištěno, že sporná cesta je od nepaměti používána veřejností, soudy se otázkou, zda nejde o účelovou komunikaci, ke které vzniklo právo obecného užívání, vůbec nezabývaly. Účelovou komunikací je pozemní komunikace, která splňuje znaky uvedené v § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, a to i v případě, že o charakteru této pozemní komunikace nebylo vydáno správní rozhodnutí. Veřejnou cestou – účelovou komunikací – se pozemek v soukromém vlastnictví stává věnováním. Je-li cesta věnována obecnému užívání, nemůže mu být odňata soukromoprávní dispozicí vlastníkovou. Potiže činí důkaz veřejnosti starých cest, užívaných od nepaměti; v těchto případech starší judikatura vycházela z domněnky věnování, bylo-li prokázáno, že cesty bylo užíváno trvale z naléhavé potřeby komunikační. Byla-li tedy cesta od nepaměti veřejně užívána z naléhavé komunikační potřeby, jde o účelovou komunikaci. Účelová komunikace může vést přes pozemek v soukromém vlastnictví; nejde-li o pozemní komunikaci v uzavřeném prostoru nebo objektu, který slouží potřebě vlastníka nebo provozovatele uzavřeného prostoru nebo objektu (srov. § 7 odst. 2 zákona o pozemních komunikacích), je účelová komunikace veřejně přístupná a uplatní-li vlastník pozemku proti osobě užívající tuto komunikaci negatorní vlastnickou žalobu, může se žalovaný úspěšně bránit námitkou, že žalobcův pozemek užívá jako cestu z titulu práva obecného užívání účelové komunikace (k právu obecného užívání účelové komunikace viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 11. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1868/2000, publikovaný v Právních rozhledech, ročník 2001, č. 2, dále rozhodnutí publikovaná v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu pod č. C 551, C 1184, C 1388; souhrnně a podrobněji viz práci Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku, C. H. Beck, Praha 2002, s. 111 a násl., a literaturu a judikaturu tam uvedenou.

K právu obecného užívání srov. Hendrych, D. a kol.: Správní právo. Obecná část. C. H. Beck Praha 2001, s. 177 a násl.).).

Pokud tedy odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, aniž se zabýval otázkou, zda na sporném pozemku není účelová komunikace, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci a je tak dán dovolací důvod, uvedený v § 241 odst. 3 písm. d) OSŘ.

Odvolací soud vyhověl žalobě v části, ve které byla uložena druhému žalovanému povinnost zdržet se budování místní komunikace zasahující do žalobcových pozemků proto, že žalovaný 2) ještě před zahájením řízení provedl konkrétní práce na zamýšlené cestě a byla provedena „nejméně příprava podloží v takové šíři, již bylo zasaženo do pozemků žalobce“; v dalším období žalovaný 2) nic neučinil k odstranění tohoto stavu. Naopak se snažil dosáhnout souhlasu žalobce s pokračováním prací na komunikaci, ač si byl vědom nedořešených vlastnických vztahů. Tak došlo k zásahu do vlastnictví žalobce, který trvá doposud, a proto je jeho žaloba po právu. Ani tato úvaha odvolacího soudu není správná. Domáhá-li se žalobce negatorní žalobou, aby vlastníkovu byla uložena povinnost zdržet se jeho rušení ve výkonu vlastnického práva, je předpokladem pro vyhovění takové žalobě, že rušení ke dni vyhlášení rozsudku trvá; předpokladem pro vyhovění žalobě na uložení povinnosti zdržet se budování komunikace je, že tato komunikace je budována. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1626/96, publikovaném v Soudních rozhledech č. 7/1999, se uvádí, že „zákaz neoprávněného rušení vlastníka věci podle § 126 odst. 1 ObčZ přichází v úvahu tam, kde neoprávněné rušení vlastníka ze strany rušitele trvá, resp. pokračuje, anebo tam, kde sice již přestalo, avšak existuje konkrétní nebezpečí jeho opakování v budoucnu. Samotný, i když vyslovený, záměr s takovou neoprávněnou činností začít, nemůže opodstatňovat žalobu na zdržení se rušivé činnosti, jestliže k ní zatím nedošlo“. Podle R 65/1972 „není vyloučeno úspěšné uplatnění zápůrčí žaloby i po jediném činu, který nezanechal následky, protože nelze vyloučit, že by žalobci nehrozilo opakování takového činu“. Dále se zde uvádí, že negatorní „žalobou je možné se v zásadě domáhat zákazu zásahů už vykonaných, které trvají anebo jejichž opakování hrozí“.

V projednávané věci odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaný 2) před zahájením řízení do vlastnického práva žalobce k pozemku zasáhl a tento zásah neodstranil. K tomu je třeba uvést, že vzhledem k tomu, že žalobce se nedomáhal odstranění následků tohoto neoprávněného zásahu, ale zdržení se dalších zásahů, nebyla tato skutečnost pro posouzení věci rozhodující. Žalobě by bylo možno vyhovět za předpokladu, že by bylo zjištěno, že žalovaný 2) vážně zamýšlí v budování komunikace přes nesouhlas žalobce pokračovat. Žalovaný však v průběhu řízení prohlašoval, že v budování komunikace na pozemcích žalobce nepokračuje právě pro nesouhlasný postoj žalobce jako vlastníka pozemků, a soudy v nalézacím řízení ani neučinily skutková zjištění, že by budování komunikace pokračovalo. To, že tento žalovaný se snažil dosáhnout souhlasu žalobce s pokračováním prací na komunikaci, ač si byl vědom nedořešených vlastnických vztahů, mu nelze v tomto řízení přičítat k tíži, pokud nedal najevo, že v zásahu bude pokračovat bez ohledu na případný nesouhlas žalobce. Skutečnost, že někdo žádá vlastníka pozemku o souhlas s provedením prací na jeho pozemku, není zásahem do vlastnického práva a dokonce ani vyhrožováním takovým zásahem. Taková žádost ani ve spojení s předchozím neoprávněným zásahem, od kterého již uplynula delší doba, není důvodem k poskytnutí soudní ochrany tomu, komu je určena. I v této části tak spočívá rozsudek odvolacího soudu na nesprávném právním hodnocení věci, jejíž posouzení se neobejde bez zjištění, zda sporná cesta není účelovou komunikací a v záporném případě zda žalovaný 2) hodlá komunikaci na pozemcích ve vlastnictví žalobce budovat bez jeho souhlasu (pokud tak již nečiní).

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit (§ 243b odst. 1 OSŘ, věta za středníkem) a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 OSŘ).

Další články:

- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)
- [Důkazní břemeno](#)
- [Dokazování, neúčinnost právního jednání](#)
- [Katastr nemovitostí](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělku \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)